

Теоретичні засади формування концепції сталого розвитку та її практична реалізація на сучасному етапі розвитку суспільства

Досліджено еволюцію сутності поняття «сталий розвиток», формування концепції сталого розвитку та проаналізовано основні моделі сталого розвитку. Сформовано основні етапи, визначено особливості та характерні ознаки становлення. З'ясовано, що концепція сталого розвитку пройшла кілька ключових етапів еволюції – від зародження, усвідомлення екологічних загроз до інтеграції принципів сталості у бізнес-моделі. Встановлено, що моделі сталого розвитку еволюціонували від базових принципів (Triple Bottom Line, Брундтланд) до глибшого економічного аналізу (капітальний підхід, природний капітал) і практичних рішень (кругова економіка, зелена економіка). У XXI столітті акцент зміщується на новітні підходи, такі як регенеративна економіка та біоекономіка, що використовують технології для сталого розвитку. Досліджено, що сучасні підприємства активно впроваджують принципи сталого розвитку через: впровадження стратегії екологічного менеджменту (ISO 14001, ESG-стандарти); соціальної відповідальності бізнесу (залучення зацікавлених сторін, інклюзивне управління); запровадження інноваційних технологій (зелена енергетика, циркулярна економіка). Проте аналіз звіту про Цілі сталого розвитку (ЦСР) за 2024 рік показав, що в Україні лише 25 % цілей мають значний прогрес у реалізації, тоді як майже 44 % демонструє мінімальний або помірний прогрес, а понад третину взагалі зупинилося або регресує (31 %). Визначено причини такої ситуації. Україна, окрім глобальних проблем, стикається з перешкодами, що притаманні нашій країні в умовах агресії росії. Ця війна та руйнування інфраструктури – зменшення економічного потенціалу, міграція населення, втрата інвестицій. Разом з тим спричинена війною енергетична криза (існує гостра потреба у відновленні енергосистеми, перехід на відновлювані джерела), соціальна нестабільність (збільшення рівня бідності, втрата робочих місць, психологічна криза). Внаслідок бойових дій маємо і екологічні виклики – забруднення довкілля, необхідність рекультивувати землі. Визначено ключові проблеми реалізації ЦСР на рівні підприємств. Запропоновано та обґрунтовано конкретні шляхи виходу з кризи, що відповідають Цілям сталого розвитку: диверсифікація ринків та інтеграція в глобальні ланцюги постачання; перехід на енергоефективність та відновлювану енергетику; локалізація виробництва та релокація бізнесу; цифровізація бізнесу та автоматизація; соціальна відповідальність та підтримка працівників; стимулювання інвестицій та міжнародне партнерство.

Ключові слова: сталий розвиток; Цілі сталого розвитку; моделі сталого розвитку; інновації; бізнес-процеси; принципи сталого розвитку; зміни; управління змінами; еволюція; розвиток; підприємство.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями.

Як зазначають українські вчені сучасності: «Сталий розвиток підприємств є важливою складовою загальної стратегії сталого розвитку, оскільки саме бізнес відіграє ключову роль у використанні природних ресурсів та формуванні економічного ландшафту. Моделі сталого розвитку підприємств дозволяють зменшити негативний вплив на довкілля, оптимізувати використання ресурсів та сприяти соціальній справедливості. У зв'язку з цим, дослідження та впровадження ефективних моделей сталого розвитку є важливим завданням для сучасних підприємств» [1]. Правильно, на нашу думку, зазначав В.Я. Шевчук, зауважуючи, що сталий розвиток є гармонійним процесом, який забезпечує збалансоване економічне зростання, задоволення потреб суспільства зі збереження природно-ресурсного потенціалу [2]. Тому дослідження проблем сталого розвитку є актуальним питанням і потребує дослідження задля розробки практичних рекомендацій та підвищення рівня реалізації Цілей сталого розвитку в Україні та світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем сталого розвитку займалися та займаються багато вчених: В.Боголюбов, Ю.Бицюра, В.Буркинський, О.Гарафонова, О.Пашенко, А.Сабовчик, А.Ковальський, І.Кузнєцова, О.Мартинюк, Є.Манжула, Ю.Петролюк, Ж.Семчук, А.Нитребич, М.Шашина, В.Шевчук, Н.Шелеміна, А.Череп та багато інших. Боголюбов В.М. трактує сталий розвиток як керований процес, основою якого є системний підхід, який дає змогу моделювати сценарії розвитку з урахуванням стратегічної мети. Сталий розвиток виконує важливі загальносистемні цілі: задоволення потреб людини; прогресивне нарощування ресурсів (економічних, соціальних, природних); довгострокове забезпечення умов існування біосфери [3].

У праці [4] під терміном «сталий розвиток» розуміють задоволення потреб суспільства у спосіб, що не ставить під загрозу задоволення потреб майбутніх поколінь, базується на економіці демократичного суспільства, в якому поєднуються екологічна безпека та соціальна справедливість. При цьому зазначають, що сучасна глобалізація ставить перед країною нові виклики. Найважливішим з них є забезпечення безпеки та сталого розвитку. У монографії [5] розглядається широке коло теоретичних і прикладних проблем соціально-економічного, техніко-технологічного, інформаційно-аналітичного, соціально-філософського та освітнього забезпечення переходу України на шлях сталого розвитку, з урахуванням сучасних трансформаційних процесів, наслідків карантинної економіки та соціально-економічних процесів, викликаних пандемією Covid-19. Корольчук Л.В. як один із авторів монографії зазначає, що ефективність реалізації концепції сталого розвитку буде визначатися наявністю трьох концептуальних основ, тобто залежатиме від ступеня екологізації економіки країн світу, від рівня їх екоінноваційного розвитку, а також від посилення глобальної відповідальності країн за практичні результати.

У колективній монографії [6] представлено результати наукових досліджень та інноваційних цифрових рішень у проєктах сприяння сталому розвитку вітчизняних і зарубіжних науковців та представників ІТ-компаній України. В монографії, яка присвячена аналізу та моделюванню основних складових концепції сталого розвитку [7] зазначається, що необхідною умовою забезпечення сталого розвитку є збалансований розвиток – поєднання економічних, соціальних та екологічних складових розвитку. Саме такий розвиток не виснажуватиме природні та людські ресурси, дасть можливість задовольнити елементарні потреби всіх людей, можливість реалізувати свої надії на благополучне життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. У статті [8] зазначається, що проблеми забезпечення сталого розвитку в Україні є комплексним явищем та вимагає системного підходу та скоординованих дій на всіх рівнях.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних засад сталого розвитку в генезисі та на сучасному етапі розвитку суспільства, основних визначень та понять, концепцій та моделей сталого розвитку, практичних аспектів їх реалізації в контексті досягнення визначених ЦСР та обґрунтування можливих шляхів підвищення рівня їх реалізації.

Викладення основного матеріалу. Історично склалося так, що бізнес, який ставив пріоритетом підвищення акціонерної вартості, вважався успішним. За останні кілька десятиліть відбулася помітна зміна. У поточному бізнес-середовищі від фірм вимагається залучати соціальні та екологічні цілі до процесу прийняття рішень, щоб забезпечити цінність для всіх зацікавлених сторін, а не лише акціонерів [9]. Наука та досвід практиків вже показали, що така організація діяльності відіграє вирішальну роль у переході від швидкого зростання до сталого розвитку [10].

Для того, щоб дослідити більш детально питання сутності поняття «сталий розвиток», розглянемо еволюцію формування сучасного розуміння цього поняття, визначимо його характерні особливості та основні підходи, притаманні кожному етапу розвитку, а також їх характеристики (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція сутності поняття «сталий розвиток»

Визначення	Рік	Підхід	Автори
1	2	3	4
Сталий розвиток – це розвиток, який відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби	1972	Екологічний, соціально-економічний	Римський клуб, Донелла Медоуз та ін. [11]
Сталий розвиток визначався як покращення якості життя в межах можливостей (місткості) екосистем, які залишатимуться в стані відносної рівноваги	1980	Екологічний, соціально-економічний	Міжнародний союз охорони природи [12]
Розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби	1987	Екологічний, соціально-економічний	Гру Харлем Брундтланд (Комісія ООН з довкілля та розвитку [13])
Сталий розвиток передбачає збалансований підхід до економічного зростання, соціальної рівності та охорони довкілля	1992	Тристоронній (економіка, екологія, соціум)	ООН, Декларація Ріо-де-Жанейро [14]
Розвиток, що забезпечує потреби сучасного суспільства без шкоди для майбутніх поколінь, інтегруючи економічне зростання, соціальну згуртованість та охорону навколишнього середовища	2001	Інтегрований підхід (економіка, суспільство, екологія)	Європейська комісія [15]

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
Сталий розвиток еколого-економічної системи є здатністю цієї системи витримувати зміни, спричинені зовнішніми і внутрішніми впливами в економічних та екологічних підсистемах, а також здатність збереження визначеної динамічної рівноваги	2005	Інтегрований підхід (економіка, суспільство, екологія)	Буркинський Б.В. [16]
Сталий розвиток – це модель функціонування системи із обмеженими параметрами, що забезпечує збалансовану динамічну рівновагу між компонентами інтегрованої екосистеми протягом визначеного проміжку часу	2007	Інтегрований підхід (економіка, суспільство, екологія)	Котикова О.І. [17]
Поняття «сталого розвитку» характеризує процес соціально-економічного розвитку за умови забезпечення екологічної рівноваги соціо-еколого-економічної системи певної суспільної трансформації	2008	Інтегрований підхід (економіка, суспільство, екологія)	Герасимчук З.В. [18]
Комплексний розвиток господарства регіону – це такий, який містить сукупність видів діяльності, що забезпечують тілесний, інтелектуальний і духовний розвиток територіальної громади та відтворюють і поліпшують середовище її проживання	2009	Комплексний	Данилишин Б.М. [19]
В основі концепції модель планетарних меж, яка визначає межі стійкості екосистем. Вчені стверджують, що порушення цих меж призведе до незворотних змін у довкіллі, а сталий розвиток має враховувати ці екологічні обмеження	2009	Підхід «граничних меж»	Йохан Рокстр [20]
Перехід до сталого розвитку передбачає зміну моделей виробництва і споживання на екологічно безпечні та соціально відповідальні	2011	Екологічний, споживчий підхід	ЮНЕП (Програма ООН з довкілля) [21]
Сталий розвиток – це шлях до процвітання, що передбачає екологічну відповідальність, економічний прогрес та соціальну справедливість	2015	Глобальний, економічний, соціальний	Джеффри Сакс [22]
Модель розвитку, що поєднує економічні можливості, соціальні потреби та екологічні обмеження планети	2017	Альтернативний економічний підхід	Кейт Раворт (концепція «економіки пончика») [23]
Сталий розвиток – це процес зміни ціннісних орієнтацій суспільства, спрямований на забезпечення гармонійного поєднання економічного зростання, соціального розвитку та збереження навколишнього середовища	2018	Інтегрований підхід	Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г., Ракоїд О.О. [24]
Сталий розвиток визначається як комплексний процес, що спрямований на гармонізацію соціальних, економічних і екологічних складових з метою ефективного використання, збереження та відновлення природного середовища	2024	Комплексний підхід	Сабовчик А.І., Попович А.М. [25]
Упровадження принципів сталого розвитку дозволяє підприємствам не лише досягати економічних цілей, але й зробити внесок у розв'язання глобальних проблем, зберігаючи природні ресурси та забезпечуючи добробут суспільства	2024	Інтегрований підхід	Хахалев Д.О. [26]

Джерело: сформовано автором за результатами проведених досліджень

Отже, під *сталим розвитком* розуміють багатовимірну концепцію, що поєднує три основні складові: *економічну* – забезпечення економічного зростання без виснаження ресурсів; *соціальну* – створення справедливого суспільства з рівними можливостями для всіх; *екологічну* – збереження природи та раціональне використання ресурсів. Це стратегія гармонійного співіснування суспільства та природи, що допомагає нинішнім поколінням жити гідно, не створюючи криз для майбутніх поколінь. Концепція

сталого розвитку підприємств (СПП) сформувалася на основі загальної теорії сталого розвитку, яка почала активно розвиватися у другій половині ХХ століття під впливом екологічних, соціальних та економічних викликів. Вона передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної відповідальності підприємств. Провівши аналіз наукових джерел та законодавчої бази з питань сталого розвитку узагальнимо основні етапи розвитку концепції сталого розвитку з початку її зародження і до сьогодні (табл. 2).

Таблиця 2

Основні етапи формування та розвитку концепції сталого розвитку

Назва етапу	Період	Основні документи	Ключові положення	Представники, організації
Передумови сталого розвитку	До 1960 років	Есе про закон народонаселення (Т.Мальтус, 1798), Теорія економічного добробуту (А.Пігу, 1920)	Проблема обмежених природних ресурсів, економічна рівновага та зовнішні ефекти	Т.Мальтус, А.Маршалл, А.Пігу, Римський клуб [11]
Усвідомлення екологічних проблем	1960–1970 роки	Межі зростання (1972), The Population Bomb (1968)	Моделювання глобальних екологічних процесів, необхідність обмеження зростання виробництва та споживання	Донелла Медоуз, Дж.Форрестер, Пол Ерліх [27]
Становлення концепції сталого розвитку	1980–1990 роки	Our Common Future (1987), Декларація Ріо-де-Жанейро (1992)	Визначення сталого розвитку: «задоволення потреб нинішнього покоління без шкоди для майбутніх поколінь»	Гру Харлем Брунтланд, ООН [28]
Інституціоналізація сталого розвитку	2000 роки	Декларація Йоганнесбурга (2002), Цілі тисячоліття (2000)	Посилення глобального партнерства для вирішення проблем бідності, екології, соціального розвитку	ООН, ЮНЕП, ВООЗ [29]
Глобальна імплементація	2010–2020 роки	Цілі сталого розвитку ООН (2015), Паризька кліматична угода (2015)	17 цілей сталого розвитку, боротьба зі змінами клімату, скорочення бідності та нерівності	ООН, Світовий банк, ЄС [30]
Інтеграція у стратегії розвитку	2020–2025 роки	Європейський зелений курс (2019). ESG-стандарти (2020)	Перехід на безвуглецеву економіку, екологічні стандарти бізнесу, сталий розвиток в корпоративному управлінні	ЄС, Міжнародна фінансова корпорація (IFC), бізнес-спільнота [31]
Прогнозний етап: технологічний прорив та постсталий розвиток	2025–2050 роки (прогноз)	Глобальна кліматична стратегія 2050 (очікуваний документ). Глобальна ініціатива «Зелений штучний Інтелект»	Перехід до кліматично-нейтральних технологій, масове використання зелених інновацій, впровадження штучного інтелекту для управління сталим розвитком, контроль за впливом бізнесу на довкілля через Big Data та IoT	Tesla, ООН, МВФ, Ілон Маск, Міжнародні корпорації [32]

Джерело: сформовано автором за результатами проведених досліджень

Сталий розвиток починався із загальних концепцій, що формували базові принципи до конкретних моделей та економічних механізмів, які реалізували ці принципи сталого розвитку. Концепція сталого розвитку підприємств пройшла кілька ключових етапів еволюції – від усвідомлення екологічних загроз до інтеграції принципів сталості у бізнес-моделі. Разом з тим варто розглянути основні моделі сталого розвитку (табл. 3).

Як бачимо, моделі сталого розвитку еволюціонували від базових принципів (Triple Bottom Line, Брунтланд) до глибшого економічного аналізу (капітальний підхід, природний капітал) і практичних

рішень (кругова економіка, зелена економіка). У XXI столітті акцент зміщується на новітні підходи, такі як регенеративна економіка та біоекономіка, що використовують технології для сталого розвитку.

Таблиця 3

Еволюція формування моделей сталого розвитку та можливості їх застосування

Назва моделі	Період	Приналежність до концепції сталого розвитку	Основні ідеї та характерні ознаки	Механізм реалізації	Можливості застосування	Представники, посилання на джерело	Приклад впровадження
1	2	3	4	5	6	7	8
Три складові сталого розвитку (Triple Bottom Line, 3P: People, Planet, Profit)	1970–1990	Класична концепція сталого розвитку	Визначає сталий розвиток як баланс між економічною, соціальною та екологічною складовими	Вимірювання впливу бізнесу на суспільство, природу та економіку	Бізнес, державне управління, міжнародні організації	John Elkington [33]	Звітність про сталий розвиток компанії Unilever, що оцінює вплив на довкілля та суспільство
Модель сталого розвитку Брундтланд (Our Common Future)	1987	Класична концепція сталого розвитку	Підкреслює необхідність задоволення потреб нинішнього покоління без загрози для майбутніх	Формування політики сталого розвитку на міжнародному рівні	Державна політика, міжнародні угоди	Гру Гарлем Брундтланд [34]	Програма ООН «Agenda 21», яка впроваджувала принципи сталого розвитку на рівні держав
Капітальний підхід (Strong & Weak Sustainability)	1990–2000	Економічна концепція сталого розвитку	Слабка модель: природний капітал може бути замінений штучним. Сильна модель: природний капітал не можна компенсувати	Визначення меж використання природних ресурсів	Економіка, екологія, природокористування	Herman Daly, Robert Costanza [35]	Політика ЄС щодо захисту біорізноманіття, яка враховує принципи сильної сталості
Модель природного капіталу (Natural Capitalism)	1999	Концепція екологічної ефективності	Рациональне використання природних ресурсів як основа економіки	Мінімізація відходів, екологічна ефективність	Промисловість, енергетика, агросектор	Paul Hawken, Amory Lovins [36]	Інвестиції Patagonia у відновлювані джерела енергії та сталий дизайн продукції
Кліматично-орієнтована модель (Low Carbon Economy, LCE)	2000–2010	Кліматична концепція сталого розвитку	Перехід до низьковуглецевої економіки через скорочення викидів CO ₂ та розвиток відновлюваної енергетики	Скорочення викидів CO ₂ , розвиток відновлювальних джерел енергії (ВДЕ)	Енергетика, транспорт, міське планування	Nicholas Stern [37]	Стратегія Tesla, що сприяє переходу на електромобілі та скороченню викидів CO ₂
Кругова економіка (Circular Economy)	2010–2020	Концепція ресурсо-ефективної економіки	Мінімізація відходів, переробка ресурсів. Зосередження на мінімізації відходів через повторне використання, переробка та циркулярне виробництво	Впровадження циклічного виробництва та споживання	Промисловість, виробництво, ритейл	Ellen MacArthur Foundation [38]	Програма IKEA з повернення та переробки старих меблів
Зелена економіка (Green Economy)	2012–2025	Концепція зеленої економіки	Включає екологічно чисті технології, економічне зростання без шкоди довкіллю та соціальну відповідальність	Інвестиції в екологічно чисті технології	Політика, бізнес, освіта	UNEP, OECD [39]	Політика ЄС «Green Deal» щодо скорочення викидів та сталого розвитку
Цілі сталого розвитку ООН (SDGs, Sustainable Development Goals)	2015–2030	Глобальна концепція сталого розвитку	17 глобальних цілей для сталого розвитку	Глобальні ініціативи, національні стратегії	Держави, корпорації, недержавні громадські організації	ООН [40]	Проект «Зелені міста» в Китаї, що сприяє урбаністичному сталому розвитку

1	2	3	4	5	6	7	8
Регенеративна економіка (Regenerative Economy)	2020–2035	Концепція екологічної регенерації	Фокусується на відновленні природних ресурсів через біомімікрію, екологічне землеробство та урбаністику. Відновлення екосистем через економічні механізми	Біомімікрія, відновлення ґрунтів, заліснення	Агроєкологія, будівництво, містобудування	John Fullerton [41]	Агроєкологічні ініціативи Regenerative Organic Alliance, спрямовані на відновлення ґрунтів
Біоекономіка (Bioeconomy)	2025–2035	Концепція біоорієнтованої економіки	Використання біотехнологій для сталого розвитку. Використовує біотехнології для створення екологічно безпечних матеріалів, відновлюваних ресурсів та сталих виробничих процесів	ГМО, біотехнології, біоматеріали	Фармацевтика, сільське господарство, енергетика	OECD, ЕС [42]	Програма «Horizon Europe», яка підтримує біотехнологічні інновації

Джерело: сформовано автором за результатами проведених досліджень

У 2015 році понад 190 країн прийняли 17 цілей сталого розвитку (ЦСР) Організації Об'єднаних Націй, що встановлюють амбітний порядок денний щодо боротьби зі зміною клімату, забезпечення чистою водою, викорінення бідності тощо з цільовою датою завершення до 2030 року. Цілі сталого розвитку – це комплексний план досягнення кращого майбутнього. Прийняття ЦСР є визнанням того, що перетворення світу вимагає лідерства, підзвітності та вимірювання [43]. Кожна з 17 цілей має конкретні цілі. Підприємства, що працюють над досягненням ЦСР, мають реалізувати ці цілі та завдання, перетворюючи їх на реальне досягнення.

За останні роки вчені провели багато досліджень щодо «цифрової трансформації та корпоративного сталого розвитку». Як зазначив В.Хуан, прагнення до економічного зростання спричинило багато негативних наслідків і не сприяє довгостроковій корпоративній стійкості. Тому підприємства мають просувати моделі сталого розвитку [44]. Цифрова трансформація вважається важливим стратегічним вибором для бізнесу для підвищення сталого розвитку [45]. Інновації важливі для компаній для підтримки конкурентної переваги та сталого зростання [46].

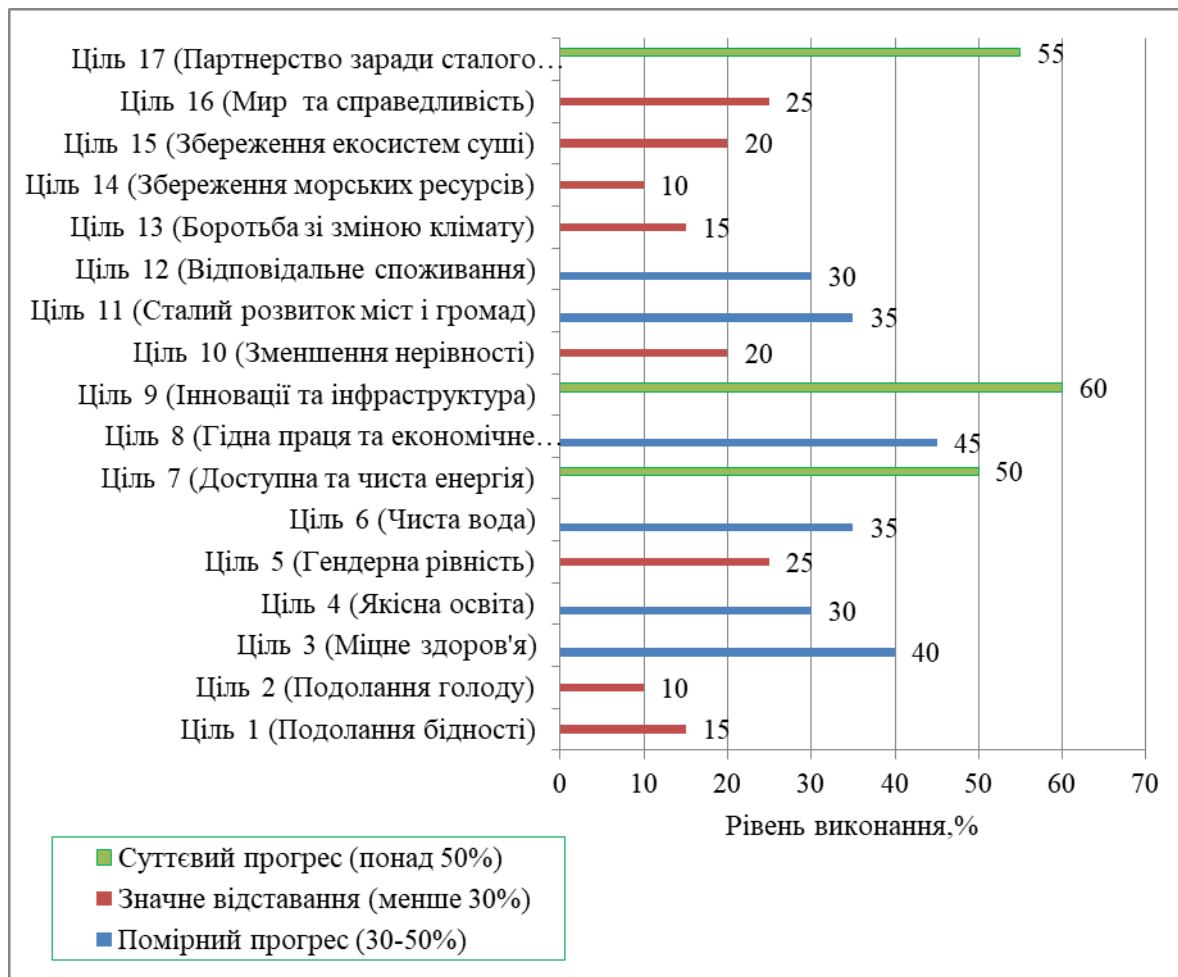
Технології 4-ї промислової революції (наприклад, штучний інтелект, блокчейн та Інтернет речей, серед інших) швидко стають мейнстрімом, уможливаючи трансформацію цілих систем і мереж. Широкомасштабні зміни можна спостерігати в компаніях, галузях, країнах і суспільстві в цілому. Ці глибокі зміни, що стосуються майже всіх секторів, починаючи з розриву існуючих компаній і закінчуючи абсолютно новими бізнес-моделями з підтримкою 4IR, створюють нові ринки з прискореною швидкістю та масштабом. Проте, попри весь потенціал, який пропонують ці технології, вони також можуть посилити навантаження на Землю, її ресурси та наше суспільство. Тому, щоб ці технології використовувалися належним чином, реалізуючи свій потенціал, щоб революціонізувати світ, змінити життя людей і відкрити нові шляхи до процвітання, маємо дотримуватися принципів сталого розвитку [47].

Сучасні підприємства активно впроваджують принципи сталого розвитку через:

- стратегії екологічного менеджменту (ISO 14001, ESG-стандарт);
- соціальну відповідальність бізнесу (залучення зацікавлених сторін, інклюзивне управління);
- інноваційні технології (зелена енергетика, циркулярна економіка).

Дотримання стандартів і правил сталого розвитку забезпечить підприємствам підвищення доброзичливості з боку споживачів, співробітників і громади, тим самим сприяючи збільшенню продажів і розширенню потенційних ринків [48]. В Україні здійснюється моніторинг виконання Цілей сталого розвитку (ЦСР) на національному рівні. Останній доступний комплексний звіт «Цілі сталого розвитку: Україна 2020», що надає детальний аналіз прогресу за кожною з 17 цілей [49]. Цей звіт містить інформацію про досягнення та виклики, з якими стикалася країна у впровадженні ЦСР. Окрім загальнонаціональних звітів, окремі організації та компанії в Україні публікують власні звіти щодо сталого розвитку. Війна суттєво загальмувала виконання більшості ЦСР, але є певні сфери, де є прогрес у забезпеченні складових сталого розвитку (цифровізація, енергетика, міжнародні партнерства). Позитивним фактором є те, що Постановою КМУ № 1015-р від 18 жовтня 2024 року схвалено Стратегію

запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку. Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS) визначають інформацію, яку підприємство має розкривати про свій суттєвий вплив на екологічні та соціальні фактори, про стійкість управління, а також про вплив екологічних і соціальних факторів на діяльність підприємства та пов'язані з цим ризики і можливості [50]. На рисунку 1 за зведеними даними представимо рівень виконання Цілей сталого розвитку за кожною з 17 Цілей сталого розвитку у 2024 році в Україні.



Джерело: побудовано автором за даними [51, 52]

Рис. 1. Рівень виконання 17 Цілей сталого розвитку в Україні, %

Як видно з рисунка 1, значне відставання (< 30 %): Ціль 1 (Боротьба з бідністю), Ціль 2 (Подолання голоду), Ціль 5 (Гендерна рівність), Ціль 10 (Зменшення нерівності), Ціль 13 (Боротьба зі зміною клімату), Ціль 14 (Збереження морських ресурсів), Ціль 15 (Збереження екосистем суші), Ціль 16 (Мир та справедливість). Помірний прогрес (30 – 50 %) спостерігається: Ціль 3 (Міцне здоров'я), Ціль 4 (Якісна освіта), Ціль 6 (Чиста вода), Ціль 8 (Гідна праця та економічне зростання), Ціль 11 (Сталий розвиток міст і громад), Ціль 12 (Відповідальне споживання). Значний прогрес (> 50 %): Ціль 7 (Доступна та чиста енергія), Ціль 9 (Інновації та інфраструктура), Ціль 17 (Партнерство заради сталого розвитку).

Отже, критичний рівень реалізації цілей в Україні за основними ЦСР має 47 % (8 цілей), середній рівень – 35 % цілей (6 цілей) та суттєвий, хоча і недостатній рівень – 18 % ЦСР (3 цілі). Але для повної їх реалізації є багато чинників, що негативно впливають на цей процес. Україна, окрім глобальних проблем, стикається з перешкодами, які притаманні нашій країні в час боротьби з ворогом. Це війна та руйнування інфраструктури – зменшення економічного потенціалу, міграція населення, втрата інвестицій.

Разом з тим спричинена війною енергетична криза (існує гостра потреба у відновленні енергосистеми, перехід на відновлювані джерела). Війна та корупція стала причиною соціальної нестабільності (збільшення рівня бідності, втрата робочих місць, психологічна криза). Внаслідок бойових дій маємо і екологічні виклики – забруднення довкілля, необхідність рекультивуації земель. Але попри таку складну ситуацію, кризу, бізнес активно адаптується, впроваджуючи: ESG-стратегії (екологічні, соціальні, управлінські принципи), релокацію та відновлення виробництв у безпечних

регіонах, інвестиції у відновлювану енергетику та цифровізацію. Розширює міжнародне партнерство для залучення інвестицій.

Попри виклики, українським підприємствам можна рекомендувати конкретні шляхи виходу з кризи, що відповідають Цілям сталого розвитку:

1. *Диверсифікація ринків та інтеграція в глобальні ланцюги постачання.* Цілі: ЦСР 8, ЦСР 9, ЦСР 17. А саме: розширення присутності на міжнародних ринках через експорт, розвиток локального виробництва для заміщення імпортованих товарів, спрощення митних процедур та інтеграція з ЄС для полегшення торгівлі, участь у міжнародних ESG-ініціативах для залучення інвесторів [53];

2. *Перехід на енергоефективність та відновлювану енергетику.* Цілі: ЦСР 7, ЦСР 12, ЦСР 13. Зокрема: використання сонячної, вітрової та біоенергетики для зменшення залежності від централізованого постачання; модернізація виробництв для оптимізації енергоспоживання; державні гранти та пільгові кредити на «зелену» модернізацію підприємств [54];

3. *Локалізація виробництва та релокація бізнесу.* Цілі: ЦСР 9, ЦСР 11. А саме: перенесення виробництва в безпечніші регіони (Захід та Центр України); державні програми підтримки релокації підприємств; відновлення виробничих потужностей у співпраці з міжнародними партнерами [51];

4. *Цифровізація бізнесу та автоматизація.* Цілі: ЦСР 4, ЦСР 9, ЦСР 16. До таких кроків можна зарахувати: впровадження Industry 4.0 (автоматизація, IoT, Big Data). Використання штучного інтелекту та аналітики для прогнозування попиту та оптимізації ресурсів. Перехід на електронний документообіг для скорочення витрат та пришвидшення операцій [53];

5. *Соціальна відповідальність та підтримка працівників.* Цілі: ЦСР 3, ЦСР 5, ЦСР 8. А саме: підтримка співробітників: страхування, психологічна допомога, перекваліфікація; розширення гнучких умов праці (дистанційна робота, адаптивний графік); інвестування у розвиток персоналу через навчальні програми [52];

6. *Стимулювання інвестицій та міжнародне партнерство.* Цілі: ЦСР 10, ЦСР 17. Кроки: взаємодія з ЄБРР, Світовим банком, ООН для залучення інвестицій; впровадження ESG-звітності, що полегшує доступ до міжнародних фінансів; використання грантів ЄС для розвитку підприємств, які впроваджують екологічні та соціальні ініціативи [55].

Експерти зазначають, що після 2025 року сталий розвиток підприємств буде визначатися такими факторами:

- цифрова трансформація – використання штучного інтелекту, блокчейну та великих даних для підвищення ефективності сталого управління;
- кліматична нейтральність – широке впровадження вуглецево-нейтральних технологій та перехід на відновлювані джерела енергії;
- економіка замкненого циклу – повний перехід до безвідходного виробництва, ресайклінгу та повторного використання ресурсів;
- сталий розвиток через інновації – розвиток біотехнологій, нових матеріалів і енергозберігаючих технологій, що сприятимуть екологічній безпеці підприємств [56].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вивчення еволюції розвитку концепції сталого розвитку дозволило сформулювати періоди становлення, впровадження та дієвості цієї концепції на практиці. Сталий корпоративний розвиток є правилом і стратегією, які підприємства встановлюють і впроваджують для забезпечення балансу між економічними вигодами та соціальними й екологічними проблемами. Компанії мають будувати операційні процеси та стратегії управління, щоб гарантувати, що ресурси та соціальні гарантії працівників не постраждають.

Завдяки стратегії сталого розвитку підприємства можуть оптимізувати використання ресурсів і зменшити відходи. Вживаючи заходів щодо економії енергії, природних ресурсів і матеріалів, підприємства підвищують ефективність виробництва, мінімізують вплив на навколишнє середовище та заощаднують витрати. Це також сприяє збільшенню конкурентних переваг на ринку та приносить як негайні, так і довгострокові економічні вигоди. В масштабах країни та світу – це забезпечення сталого розвитку в тріаді реалізації поставлених цілей. Зазначена проблематика і буде предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Моделі сталого розвитку підприємств у контексті глобальних екологічних викликів / Ж.Семчук, А.Нитребич, Д.Андрюшко та ін. // Академічні візії. – 2024. – Вип. 32. – С. 2–8. DOI: 10.5281/zenodo.11632366.
2. Шевчук В.Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку / В.Я. Шевчук. – Київ : Геопринт, 2006. – 200 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/ehdizj>.
3. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку / В.М. Боголюбов, В.А. Прилипка. – Херсон : Олді-плюс, 2009. – 321 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052276.pdf>.

4. *Петролюк Ю.* Сталій розвиток як стратегічна перевага для підприємства / *Ю.Петролюк, Н.Гребенюк* // *Економіка та суспільство*. – 2024. – № 68. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-68-148.
5. Сталій розвиток – XXI століття. Дискусії 2020 : колективна монографія / за ред. проф. *С.В. Хлобистова*. – Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. – 476 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/fvhqlx>.
6. Сталій розвиток і цифрові інновації : колективна монографія / за ред. *Б.В. Буркинського*. – Одеса : ДУ «ІРЕД НАНУ», 2024. – 543 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/ijerkf>.
7. Моделі сталого розвитку : колективна монографія / за ред. *О.М. Мартинюк*. – Тернопіль : Підручники та посібники, 2022. – 400 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45795/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96%20_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdf.
8. *Бицюра Ю.* Проблеми забезпечення сталого розвитку в Україні / *Ю.Бицюра, Є.Манжула, В.Ляхіна* // *Сталій розвиток економіки*. – 2025. – № 1 (52). – С. 49–55. DOI: 10.32782/2308-1988/2025-52-7.
9. Corporate sustainability management: A proposed multi-criteria model to support balanced decision-making / *S.Garcia, Y.Cintra, S.de Cássia, F.G. Lima* // *Journal of Cleaner Production*. – 2016. – № 136. – P. 181–196. DOI: 10.1016/j.jclepro.2016.01.110.
10. *Cho H.* Strategic planning for sustainability: Enhancing organizational resilience and responsiveness / *H.Cho, J.Lee, S.Kim* // *Sustainability*. – 2017. – № 9 (10). DOI: 10.3390/su9101797.
11. The Limits to Growth / *D.H. Meadows, D.L. Meadows, J.Randers, W.W. Behrens*. – New York : Universe Books, 1972. – 205 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>.
12. Conservation Strategy: Living resources conservation for sustainable development / IUCN. – Gland, Swit : IUCN-UNEP-WWF World, 1980. – P. 125–214 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.environmentandsociety.org/mml/iucn-ed-world-conservation-strategy-living-resource-conservation-sustainable-development>.
13. Наше спільне майбутнє : доповідь ООН / Комісія ООН з довкілля та розвитку. – 1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf.
14. Європейська стратегія сталого розвитку / Європейська Комісія. – 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/environment/strategy/sustainable-development-strategy_en.
15. *Буркинський Б.В.* Економіко-екологічні основи регіонального природокористування та розвитку / *Б.В. Буркинський*. – Одеса : Фенікс, 2005. – 575 с.
16. *Котикова О.І.* Зміст поняття сталого розвитку / *О.І. Котикова* // *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. – 2007. – № 12. – 173 с.
17. *Герасимчук З.В.* Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика : монографія / *З.В. Герасимчук*. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 528 с.
18. *Торкатюк В.І.* Сталій розвиток територій: Основні науково-теоретичні підходи до визначення та сутність поняття / *В.І. Торкатюк* // *Бізнес Інформ*. – 2009. – № 4. – 127 с.
19. A safe operating space for humanity / *J.Rockström, W.Steffen, K.Noone and other* // *Nature*. – 2009 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.nature.com/articles/461472a>.
20. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication / United Nations Environment Programme. – 2011. – 631 p. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.unep.org/resources/green-economy-report>.
21. *Sachs J.* The Age of Sustainable Development / *J.Sachs*. – Columbia University Press, 2015. – 543 p.
22. *Раворт К.* Економіка пончика: 7 способів думати про економіку XXI століття / *К.Раворт*. – Лондон : Random House, 2017. – 384 с.
23. Стратегія сталого розвитку : підручник / *В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, Л.Г. Мельник, О.О. Ракоїд*. – ВЦ НУБіПУ, 2018. – 446 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvtuku.pdf.
24. *Сабовчик А.І.* Визначення поняття та цілі сталого розвитку / *А.І. Сабовчик, А.М. Попович* // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. – 2024. – Вип. 86 (5). – С. 415–420 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/63-1.pdf>.
25. *Хахалев Д.О.* Оцінка забезпеченості сталого розвитку підприємства / *Д.О. Хахалев* // *Бізнес Інформ*. – 2024. – № 5. – С. 338–344. DOI: 10.32983/2222-4459-2024-5- 338-344.
26. *Forrester J.W.* World Dynamics / *J.W. Forrester*. – 1971 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://monoskop.org/images/d/dc/Forrester_Jay_W_World_Dynamics_2nd_ed_1973.pdf.
27. *Brundtland G.H.* Our Common Future / *G.H. Brundtland*. – 1987 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>.
28. Johannesburg Declaration on Sustainable Development / United Nations. – 2002 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>.
29. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development / United Nations. – 2015 [Electronic resource]. – Access mode : <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
30. The European Green Deal / European Commission. – 2019 [Electronic resource]. – Access mode : https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

31. Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2025 / Organisation for Economic Co-operation and Development. – 2025 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.oecd.org/en/publications/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2025_753d5368-en.html.
32. *Elkington J.* Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business / *J.Elkington*. – 1997 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2092269>.
33. *Brundtland G.H.* Our Common Future : UN Report / *G.H. Brundtland*. – 1987 [Electronic resource]. – Access mode : <https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1639813>.
34. *Daly H.* Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development / *H.Daly*. – 1996 [Electronic resource]. – Access mode : <http://pinguet.free.fr/daly1996.pdf>.
35. *Hawken P.* Natural Capitalism / *P.Hawken, A.Lovins*. – 1999 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/265074221_Natural_Capitalism.
36. *Stern N.* The Stern Review / *N.Stern*. – 2006 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/the-economics-of-climate-change-the-stern-review>.
37. *MacArthur E.* Towards the Circular Economy / *E.MacArthur*. – 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.aquafil.com/assets/uploads/ellen-macarthur-foundation.pdf>.
38. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication / UNEP. – 2012 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.unep.org/resources/report/towards-green-economy-pathways-sustainable-development-and-poverty-eradication-15>.
39. Sustainable Development Goals (SDGs) / United Nations. – 2015 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.un-ilibrary.org/content/sdgs>.
40. *Fullerton J.* Regenerative Capitalism: How Universal Patterns and Principles Will Shape the New Economy / *J.Fullerton* [Electronic resource]. – Access mode : <https://capitalinstitute.org/regenerative-capitalism/>.
41. The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda / OECD. – 2020 [Electronic resource]. – Access mode : https://www.oecd.org/en/publications/the-bioeconomy-to-2030_9789264056886-en.html.
42. How the UN's sustainable development goals (SDG) affect enterprise? [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.sopact.com/perspectives/sdg-enterprises>.
43. Can digital innovation improve firm performance: Evidence from digital patents of Chinese listed firms / *H.Qiongyu, X.Chuhong, X.Xiaolong, Z.Hui* // International Review of Financial Analysis. – 2023. – Vol. 8 (C) [Electronic resource]. – Access mode : <https://ideas.repec.org/a/eee/finana/v89y2023ics1057521923003265.html>.
44. *Vial G.* Understanding digital transformation: A review and a research agenda / *G.Vial* // The Journal of Strategic Information Systems. – 2019. – Vol. 28. – Issue 2. – P. 118–144. DOI: 10.1016/j.jsis.2019.01.003.
45. *Li F.* The digital transformation of business models in the creative industries: A holistic framework and emerging trends / *F.Li* // Technovation. – 2020. – Vol. 92–93. DOI: 10.1016/j.technovation.2017.12.004.
46. Scaling 4IR for the Global Goals [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.pwc.com/gx/en/services/sustainability/publications/accelerating-sustainable-development.html>.
47. Sustainable Development: Definition – Criteria – Principles – Objectives [Electronic resource]. – Access mode : <https://vietaustralia.com/en/phat-trien-ben-vung-dinh-nghia-tieu-chi-nguyen-tac-muc-tieu.html>.
48. Цілі сталого розвитку Україна 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unicef.org/ukraine/media/11481/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%202020%20ukr.pdf>.
49. *Тарасюк О.В.* Управління змінами в забезпеченні сталого розвитку підприємств харчової галузі / *О.В. Тарасюк* // Бізнес Інформ. – 2024. – № 12. – С. 317–325. DOI: 10.32983/2222-4459-2024-12-317-325.
50. Прогрес у сфері екології, соціальної відповідальності та ефективного управління в Україні / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mof.gov.ua/uk/esg_performance-426?utm_source=chatgpt.com.
51. Наша робота над досягненням Цілей сталого розвитку в Україні / ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/kossrp>.
52. Аеоко опублікувала Звіт зі сталого розвитку 2022–2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://eba.com.ua/aequo-opublikovala-zvit-zi-stalogo-rozvytku-2022-2023/?utm_source=chatgpt.com.
53. Амбіції AGRANA Fruit у сфері сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.agrana.com/stalii-rozvitok?utm_source=chatgpt.com.
54. *Шелеміна Н.* Цілі сталого розвитку для України в контексті розгортання реформи охорони здоров'я, аналіз медичної ефективності та роль національної служби здоров'я в регулюванні процесів в стані воєнного часу / *Н.Шелеміна* // Актуальні проблеми економіки. – 2023. – № 6 (264). – С.77–93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://surl.li/byvfy>.
55. Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2025 / Organisation for Economic Co-operation and Development. – 2025 [Electronic resource]. – Access mode : <https://surl.li/vqubqn>.

Reference:

1. Semchuk, Zh., Nytrebych, A., Andriushko, D. et al. (2024), «Modeli staloho rozvytku pidpriemstv u konteksti hlobalnykh ekolohichnykh vyklykiv», *Akademichni vizii*, Issue 32, pp. 2–8, doi: 10.5281/zenodo.11632366.
2. Shevchuk, V.Ia. (2006), *Makroekonomichni problemy staloho rozvytku*, Neoprynt, Kyiv, 200 p., [Online], available at: <https://surl.li/ehdizj>
3. Boholiubov, V.M. and Prylypko, V.A. (2009), *Stratehiia staloho rozvytku*, Oldi-plus, Kherson, 321 p., [Online], available at: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052276.pdf>
4. Petroluk, Yu. and Hrebenuk, N. (2024), «Stalyi rozvytok yak stratehichna perevaha dlia pidpriemstva», *Ekonomika ta suspilstvo*, No. 68, doi: 10.32782/2524-0072/2024-68-148.

5. Khlobystova, Ye.V. (ed.) (2020), *Stalyi rozvytok – XXI stolittia. Dyskusii 2020*, kolektyvna monohrafiia, Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», Kyiv, 476 p., [Online], available at: <https://surl.li/fvhqlx>
6. Burkynskoho, B.V. (ed.) (2024), *Stalyi rozvytok i tsyfrovii innovatsii*, kolektyvna monohrafiia, DU «IREED NANU», Odesa, 543 p., [Online], available at: <https://surl.li/ijrcrf>
7. Martyniuk, O.M. (ed.) (2022), *Modeli staloho rozvytku*, kolektyvna monohrafiia, Pidruchnyky ta posibnyky, Ternopil, 400 p., [Online], available at: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45795/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96%20_%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83.pdffile:///C:/Users/HalyNa/Downloads/Monograf_za_red_Martunyka%20(1).pdf
8. Bytsiura, Yu., Manzhula, Ye. and Iliukhina, V. (2025), «Problemy zabezpechennia staloho rozvytku v Ukraini», *Stalyi rozvytok ekonomiky*, No. 1 (52), pp. 49–55, doi: 10.32782/2308-1988/2025-52-7.
9. Garcia, S., Cintra, Y., de Cássia, S. and Lima, F.G. (2016), «Corporate sustainability management: A proposed multi-criteria model to support balanced decision-making», *Journal of Cleaner Production*, No. 136, pp. 181–196, doi: 10.1016/j.jclepro.2016.01.110.
10. Cho, H., Lee, J. and Kim, S. (2017), «Strategic planning for sustainability: Enhancing organizational resilience and responsiveness», *Sustainability*, No. 9 (10), doi: 10.3390/su9101797.
11. Meadows, D.H., Meadows, D.L., Randers, J. and Behrens, W.W. (1972), *The Limits to Growth*, Universe Books, New York, 205 p., [Online], available at: <https://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf>
12. IUCN (1980), *Conservation Strategy: Living resources conservation for sustainable development*, IUCN-UNEP-WWF World, Gland, Swit, pp.125–214, [Online], available at: <https://www.environmentandsociety.org/mml/iucned-world-conservation-strategy-living-resource-conservation-sustainable-development>
13. Komisiia OON z dovkilla ta rozvytku (1992), *Nashe spilne maibutnie*, dopovid OON, [Online], available at: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf
14. Yevropeiska Komisiia (2001), «Yevropeiska stratehiia staloho rozvytku», [Online], available at: https://ec.europa.eu/environment/strategy/sustainable-development-strategy_en
15. Burkynskyyi, B.V. (2005), *Ekonomiko-ekolohichni osnovy rehionalnoho pryrodokorystuvannia ta rozvytku*, Feniks, Odesa, 575 p.
16. Kotykova, O.I. (2007), «Zmist poniattia staloho rozvytku», *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnoho universytetu im. Lesi Ukrainky*, No. 12, 173 p.
17. Herasymchuk, Z.V. (2008), *Rehionalna polityka staloho rozvytku: teoriia, metodolohiia, praktyka*, monohrafiia, Nadstyyria, Lutsk, 528 p.
18. Torkatiuk, V.I. (2009), «Stalyi rozvytok terytorii: Osnovni naukovy-teoretychni pidkhody do vyznachennia ta sutnist poniattia», *Biznes Inform*, No. 4, 127 p.
19. Rockström, J., Steffen, W., Noone, K. et al (2009), «A safe operating space for humanity», *Nature*, [Online], available at: <https://www.nature.com/articles/461472a>
20. United Nations Environment Programme (2011), «Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication», 631 p., [Online], available at: <https://www.unep.org/resources/green-economy-report>
21. Sachs, J. (2015), *The Age of Sustainable Development*, Columbia University Press, 543 p.
22. Ravort, K. (2017), *Ekonomika ponchyka: 7 sposobiv dumaty pro ekonomiku XXI stolittia*, Random House, London, 384 p.
23. Boholiubov, V.M., Klymenko, M.O., Melnyk, L.H. and Rakoid, O.O. (2018), *Stratehiia staloho rozvytku*, Pidruchnyk, VTs NUBIPU, 446 p., [Online], available at: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvtuku.pdf
24. Sabovchyk, A.I. and Popovych, A.M. (2024), «Vyznachennia poniattia ta tsili staloho rozvytku», *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii. Pravo*, Issue 86 (5), pp. 415–420, [Online], available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/63-1.pdf>
25. Khakhaliyev, D.O. (2024), «Otsinka zabezpechenosti staloho rozvytku pidpriemstva», *Biznes Inform*, No. 5, pp. 338–344, doi: 10.32983/2222-4459-2024-5- 338-344.
26. Forrester, J.W. (1971), *World Dynamics*, [Online], available at: https://monoskop.org/images/d/dc/Forrester_Jay_W_World_Dynamics_2nd_ed_1973.pdf
27. Brundtland, G.H. (1987), *Our Common Future*, [Online], available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
28. United Nations (2002), *Johannesburg Declaration on Sustainable Development*, [Online], available at: <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>
29. United Nations (2015), «Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development», [Online], available at: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
30. European Commission (2019), «The European Green Deal», [Online], available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
31. Organisation for Economic Co-operation and Development (2025), «Global Outlook on Financing for Sustainable», [Online], available at: https://www.oecd.org/en/publications/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2025_753d5368-en.html
32. Elkington, J. (1997), *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, [Online], available at: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2092269>

33. Brundtland, G.H. (1987), *Our Common Future*, UN Report, [Online], available at: <https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1639813>
34. Daly, H. (1996), *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*, [Online], available at: <http://pinguet.free.fr/daly1996.pdf>
35. Hawken, P. and Lovins, A. (1999), *Natural Capitalism*, [Online], available at: https://www.researchgate.net/publication/265074221_Natural_Capitalism
36. Stern, N. (2006), *The Stern Review*, [Online], available at: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/the-economics-of-climate-change-the-stern-review>
37. MacArthur, E. (2013), *Towards the Circular Economy*, [Online], available at: <https://www.aquafil.com/assets/uploads/ellen-macarthur-foundation.pdf>
38. UNEP (2012), «Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication», [Online], available at: <https://www.unep.org/resources/report/towards-green-economy-pathways-sustainable-development-and-poverty-eradication-15>
39. United Nations (2015), «Sustainable Development Goals (SDGs)», [Online], available at: <https://www.unlibrary.org/content/sdgs>
40. Fullerton, J., «Regenerative Capitalism: How Universal Patterns and Principles Will Shape the New Economy», [Online], available at: <https://capitalinstitute.org/regenerative-capitalism/>
41. OECD (2020), *The Bioeconomy to 2030: Designing a Policy Agenda*, [Online], available at: https://www.oecd.org/en/publications/the-bioeconomy-to-2030_9789264056886-en.html
42. «How the UN's sustainable development goals (SDG) affect enterprise?», [Online], available at: <https://www.sopact.com/perspectives/sdg-enterprises>
43. Qiongyu, H., Chuhong, X., Xiaolong, X. and Hui, Z. (2023), «Can digital innovation improve firm performance: Evidence from digital patents of Chinese listed firms», *International Review of Financial Analysis*, Vol. 8 (C), [Online], available at: <https://ideas.repec.org/a/eee/finana/v89y2023ics1057521923003265.html>
44. Vial, G. (2019), «Understanding digital transformation: A review and a research agenda», *The Journal of Strategic Information Systems*, Vol. 28, Issue 2, pp. 118–144, doi: 10.1016/j.jsis.2019.01.003.
45. Li, F. (2020), «The digital transformation of business models in the creative industries: A holistic framework and emerging trends», *Technovation*, Vol. 92–93, doi: 10.1016/j.technovation.2017.12.004.
46. «Scaling 4IR for the Global Goals», [Online], available at: <https://www.pwc.com/gx/en/services/sustainability/publications/accelerating-sustainable-development.html>
47. «Sustainable Development: Definition – Criteria – Principles – Objectives», [Online], available at: <https://vietaustralia.com/en/phet-trien-ben-vung-dinh-nghia-tieu-chi-nguyen-tac-muc-tieu.html>
48. «Tsili staloho rozvytku Ukrainy 2020», [Online], available at: <https://www.unicef.org/ukraine/media/11481/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%202020%20ukr.pdf>
49. Tarasiuk, O.V. (2024), «Upravlinnia zminamy v zabezpechenni staloho rozvytku pidpriemstv kharchovoi haluzi», *Biznes Inform*, No. 12, pp. 317–325, doi: 10.32983/2222-4459-2024-12-317-325.
50. Ministerstvo finansiv Ukrainy, *Prohres u sferi ekolohii, sotsialnoi vidpovidalnosti ta efektyvnoho upravlinnia v Ukraini*, [Online], available at: https://mof.gov.ua/uk/esg_performance-426?utm_source=chatgpt.com
51. OON v Ukraini, «Nasha robota nad dosiahnenniam Tsilei staloho rozvytku v Ukraini», [Online], available at: <https://surl.li/kossrp>
52. «Aequo opublikovala Zvit zi staloho rozvytku 2022–2023», [Online], available at: https://eba.com.ua/aequo-opublikovala-zvit-zi-stalogo-rozvytku-2022-2023/?utm_source=chatgpt.com
53. «Ambitsii AGRANA Fruit u sferi staloho rozvytku», [Online], available at: https://ua.agrana.com/stalii-rozvitok?utm_source=chatgpt.com
54. Sheliemina, N. (2023), «Tsili staloho rozvytku dlia Ukrainy v konteksti rozghortannia reformy okhorony zdorovia, analiz medychnoi efektyvnosti ta rol natsionalnoi sluzhby zdorovia v rehuliuванні protsesiv v stani voiennoho chasu», *Aktualni problemy ekonomiky*, No. 6 (264), pp. 77–93, [Online], available at: <https://surl.li/byfvfy>
55. Organisation for Economic Co-operation and Development (2025), «Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2025», [Online], available at: <https://surl.li/vqubqn>

Тарасюк Олександр Вікторович – здобувач наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «Менеджмент» Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0000-0002-5128-3325>.

Наукові інтереси:

- стратегічне управління;
- управління змінами;
- розвиток кадрового потенціалу;
- сталий розвиток.

E-mail: tarasuikaleksandr98@gmail.com.

Tarasiuk O.V.

Theoretical foundations of the formation of the concept of sustainable development and its practical implementation at the current stage of social development

The evolution of the essence of the concept of «sustainable development», the formation of the concept of sustainable development and the main models of sustainable development were studied. The main stages of development were formed, the features and characteristic signs of its formation were determined. It was determined that the concept of sustainable

development has gone through several key stages of evolution – from its inception, awareness of environmental threats to the integration of sustainability principles in the business model. It was established that sustainable development models evolved from basic principles (Triple Bottom Line, Brundtland) to deeper economic analysis (capital approach, natural capital) and practical solutions (circular economy, green economy).

In the 21st century, the emphasis is shifting to new approaches, such as regenerative economy and bio economy, which use technologies for sustainable development. It was studied that modern enterprises are actively implementing the principles of sustainable development through: implementing an environmental management strategy (ISO 14001, ESG standards); social responsibility of business (stakeholder engagement, inclusive governance); introduction of innovative technologies (green energy, circular economy). However, an analysis of the report on the Sustainable Development Goals (SDGs) for 2024 showed that in Ukraine only 25 % of the goals has significant progress in implementation, while almost 44 % demonstrate minimal or moderate progress and more than a third have stopped altogether or regressed (31 %). The reasons for this situation have been identified. In addition to global problems, Ukraine faces obstacles inherent to our country in the context of Russian aggression. These are war and destruction of infrastructure – a decrease in economic potential, population migration, loss of investment. At the same time, the war has caused an energy crisis (there is an urgent need to restore the energy system, switch to renewable sources).

As a result, social instability (increased poverty, loss of jobs, psychological crisis). As a result of hostilities, we also have environmental challenges – environmental pollution, the need for land reclamation. Key problems in implementing the SDGs at the enterprise level have been identified. Specific ways out of the crisis that meet the Sustainable Development Goals have been proposed and substantiated: diversification of markets and integration into global supply chains; transition to energy efficiency and renewable energy; localization of production and relocation of business; digitalization of business and automation; social responsibility and support for employees; stimulation of investments and international partnership.

Keywords: sustainable development; sustainable development goals; sustainable development models; innovations; business processes; sustainable development principles; changes; change management; evolution; development; enterprise.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2025.